

Salvador Dali *Carmen z kastanietami*

Etap I. Praca w muzeum

Uczniowie, oglądając *Carmen z kastanietami*, otrzymują kartę pracy. Jej uzupełnianie zaczyna się w muzeum, przy rzeźbie, a kończy w domu lub na lekcji.

Salvador Dali nie tylko malował. Znajdź na wystawie jego rzeźby, a wśród nich *Carmen z kastanietami*.

Rozmowa, pytania pomocnicze:

1. Jak odczytujesz przesłanie tego dzieła?
2. Kim jest Carmen? Znajdź na wystawie komentarz odwołujący się do Carmen z opery Bizeta.
3. Dlaczego Dali pozbawił swoją Carmen twarzy? Może dziewczyna jest uosobieniem każdego człowieka, może jest jeszcze inne wyjaśnienie? Uzasadnij odpowiedź.
4. Zwróć uwagę, w jaki sposób Dali uzyskał efekt dynamizmu, ekspresji postaci. Zwróć uwagę, z jakiego materiału wykonana jest rzeźba.
5. Jaką rolę odgrywają kastaniety podczas tańca?
6. Uzupełnij tabelkę, zwracając uwagę na temat, który powinienes zrealizować. Określ problem. Postaw tezę, którą udowodnisz za pomocą celowo dobranych argumentów z różnych tekstów kultury (literackich i innych). Sformułuj wnioski, które będą się odnosiły do tematu i postawionej przez ciebie tezy.

Uczniowie mogą pracować w parach lub kilkusobowych grupach. Ich interpretacje *Carmen z kastanietami* mogą być różne; warto pozwolić na swobodę, otwieranie się na sztukę. Nikt nie oczekuje od ucznia wiedzy z historii sztuki. Trzeba natomiast uzmysłwić młodzieży, jak istotna jest teza i konsekwentne jej udowadnianie.

(Karta pracy poniżej)

[illegible]

Etap II. Praca w szkole

Uczniowie podają inne argumenty, które przygotowali w domu lub które wypracowują – na zasadzie burzy mózgów – w grupie. Nauczyciel prosi potem o szczegóły, konkretne dowody, fakty.

Po uzupełnieniu tabelki nauczyciel wyznacza termin prezentacji tematu. Powinien zapoznać klasę z kryteriami oceny egzaminu ustnego (zamieszczonego w Informatorze maturalnym od 2015 r.).

Uczeń korzysta z tabelki (jako konspektu) i wygłasza dziesięciominutową wypowiedź monologową.

Propozycja realizacji zadania typu maturalnego

Poniższe rozwiązanie zadania jest raczej zarysem; jest przykładowe i subiektywne. To tylko propozycja, która wymaga rozwinięcia, przywoływania konkretnych przykładów z tekstów. Uczeń może zrealizować zadanie w zupełnie inny sposób i powołać się na inne argumenty.

S. Dali *Carmen z kastanietami*

Temat:

Tanec – wyraz wolności i ekspresji czy forma zniewolenia? Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do rzeźby *Carmen z kastanietami* i innych tekstów kultury.

Określ problem

Twórcy tekstów kultury za pomocą tańca mówią o uniwersalnych zjawiskach i problemach. Rzeźba Dalego, podobnie jak inne utwory wykorzystujące motyw tańca, może mieć znaczenie metaforyczne: pokazywać różne uczucia, relacje między ludźmi, stosunek do świata zewnętrznego.

Teza:

Tanec może być wyrazem zarówno wolności, jak i zniewolenia.

Argument (odwołanie do rzeźby)

- interpretacja tytułu (np. Carmen jako bohaterka z opery Bizeta; Carmen jako zwykła Hiszpanka, tancerka; imię dziewczyny...);
- rzeźba wykonana z brązu;
- wrażenie lekkości, tańca, szalu, emocji;
- pokreślenie roli rekwizytu – kastanietów (instrument towarzyszący flamenco, wyrazisty dźwięk, narzucający rytm tancerzom);
- wrażenie dynamizmu, ekspresja uzyskana dzięki formie: fałdy sukni zatrzymane w obrocie, podniesiony wysoko kołnierz, dłonie w górze;
- brak twarzy – interpretacja ucznia (np. tancerzem może być każdy...);
- metaforyczna wymowa rzeźby.

Argument (odwołanie do utworu literackiego)

Odwołanie do utworu literackiego, w którym wykorzystany został motyw tańczących, np. *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego:

- tańczący na weselu chłopci i inteligencja (szansa na porozumienie stanów);
- taniec chocholi (zaprzepaszczenie tej szansy; bierne powtarzanie kroków tanecznych; poddanie się władzy Chochola – lub inne interpretacje);
- ocena Polaków.

Argument (odwołanie do utworu literackiego lub innego tekstu kultury)

Przywołanie innych tekstów kultury i wskazanie, jaką rolę spełnia w nich tanec, np.:

Pan Tadeusz Adama Mickiewicza:

– uporządkowane, z góry ustalone kroki poloneza – symbol tradycji, ale i metafora wprowadzania Polaków w nową epokę;

lub np.:

tekst piosenki Agnieszki Osieckiej *Niech żyje bal*:

– porównanie tańca do życia; swoiste *carpe diem*,

lub np. *Zapach kobiety*, reż. M. Brest:

– tańczenie tanga – wyraz chwilowego wyzwolenia od własnej ułomności, pokaz męskości, uwodzenia...

(albo *Tango* Sławomira Mrożka...)

Wniosek

Tańczące postaci mogą wyrażać różne uczucia – Carmen pokazuje witalność, ale jej taniec wydaje się podszyty dramatyzmem, wynikającym z jej tragicznych losów. Taniec może być też środkiem do pokazania charakteru Polaków, którzy – jak u Mickiewicza – dają się porwać nowej idei lub – jak u Wyspiańskiego – poddają się zniewalającemu ich wolę scenariuszowi Chochoła.

Taniec może być wyrazem zarówno wolności, jak i może być metaforą zniewolenia.

Przygotowały: Elżbieta Kazańska
Ewa Obara-Grączewska